

onderwijs en
peuteropvang

IDENTITEITSKADER 2019

**'SAMEN LEREN VOOR
HET LEVEN'**

"Behandel anderen zoals je wilt dat ze jullie behandelen."

- Jezus Christus (Lucas 6:32)

INHOUD

INLEIDING	3
1. CONTEXT: WIE ZIJN WE EN WAAR STAAN WE VOOR?	4
Geschiedenis en grondslag	4
Eigentijdse identiteit	4
Kernwaarden	5
2. THEORETISCHE ACHTERGROND: DE CHRISTELIJKE DIALOOGSCHOOL	6
De dialoogschool als streefrichting	6
Dialoog en de christelijke identiteit	7
3. DE PRAKTIJK: DE SCHIJF VAN ZES	9
1. Eindprofiel van de leerling	10
2. Cultuur en hoogtepunten	10
3. Uiterlijk en inrichting	11
4. Partners van de school	11
5. Leerkrachtkwaliteiten	12
6. Bestuur en beleid	12
6.1 Aannamebeleid	12
BIJLAGE 1: DIALOOG IN DE PRAKTIJK	13
BIJLAGE 2: INHOUD GODSDIENST/LEVENSBSCHOUWING	15
Christelijke identiteit	15
Openheid en betrokkenheid naar andere levensbeschouwingen	16

INLEIDING

Onze SCOH-scholen staan in de grootstedelijke omgeving van Den Haag. Een stad die, net als de andere grote steden, de laatste decennia sterk is veranderd en nog verandert. De bevolking van Den Haag kenmerkt zich door een hoge diversiteit met veel inwoners vanuit andere landen, culturen en religieuze overtuigingen die hun plaats in de stad hebben ingenomen en waarmee de stad een andere aanblik heeft gekregen.

Onze scholen komen voort uit de protestants christelijke traditie en gaan door hetzelfde proces van verandering dat de stad doormaakt. Veel ouders en leerlingen van andere religieuze richtingen vinden hun weg naar onze scholen en daar staan onze scholen van harte open voor. Vanuit onze christelijk wortels drukken onze leidende kernwaarden uit hoe wij ons tot iedereen in de stad willen verhouden, ongeacht achtergrond of geloof.

We willen alle belangstellende ouders en kinderen ontmoeten en ons met hen verbinden. In die relatie zijn we betrokken en betrouwbaar. De school is een oefenplaats waar kinderen in dialoog elkaars achtergronden en overtuigingen leren kennen en waar we werken aan het ontwikkelen van respect voor elkaars overtuigingen. In de samenleving waar groepen van verschillende geloofsovertuigingen elkaar steeds minder lijken te vinden is de rol van de school in de verbinding van essentieel belang.

Vanuit onze christelijke achtergrond willen we op onze scholen bruggen slaan om anderen met andere overtuigingen te ontmoeten, met hen te werken en op te trekken, nieuwsgierig naar elkaar te zijn en respect voor elkaar te hebben. Zodat de verschillende geloofsovertuigingen zorgen voor verbinding in plaats voor verdeling. We hebben dan ook bewust gekozen voor het concept van de christelijke dialoogschool. Ouders van onze leerlingen met verschillende achtergronden waarderen het dat er op onze scholen aandacht en ruimte is voor deze ontmoeting en ontwikkeling.

We zijn ons bewust van het belang van religie in het persoonlijke leven en in de samenleving als geheel en kiezen ervoor dat een belangrijke plaats te geven binnen onze scholen. Elke school doet dat op de manier die past bij de leerlingen en bij de buurt. Met die ontmoeting en verbinding dient de school het persoonlijke belang van ouders en kinderen en het belang van onze Haagse samenleving.

2019

Gerard van Drielen

Voorzitter College van bestuur SCOH en SPCP

1. CONTEXT: WIE ZIJN WE EN WAAR STAAN WE VOOR?

Geschiedenis en grondslag

De Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden komt voort uit de Stichting Christelijk Onderwijs. De SCO is op 1 januari 1978 tot stand gekomen na een fusie tussen enerzijds de Stichting Scholen der Hervormde Gemeente en anderzijds de Vereniging voor Christelijk Onderwijs. Met deze fusie kwam na 133 jaar een einde aan de formele en rechtstreekse band met de Hervormde Gemeente.

Sinds 1 januari 1997 is het de Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden geworden na een fusie met de Stichting Protestants Christelijk Speciaal onderwijs en Voortgezet Speciaal onderwijs te 's-Gravenhage en omstreken. Per 1 augustus 2001 zijn de Vereniging voor Protestants Christelijk Schoolonderwijs te 's-Gravenhage-Loosduinen, de Stichting Protestants Christelijke Scholen te Scheveningen en de SCOH samengegaan. Daarmee vormt de SCOH momenteel het bevoegd gezag over 37 protestants-christelijke scholen en 21 peuterspeelzalen in de regio Haaglanden.

In de statuten van de stichting worden de volgende doelstelling en grondslag geformuleerd:

Artikel 2

1. De stichting heeft tot doel de oprichting en instandhouding en het bevorderen en besturen van één of meer protestants-christelijke scholen in 's-Gravenhage en omstreken en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles is in de ruimste zin des woords.
2. Zij beoogt niet het maken van winst.

Artikel 3 – Grondslag

Grondslag van de stichting is het Evangelie van Jezus Christus naar de Heilige Schrift.

Eigentijdse identiteit

De laatste decennia is de Nederlandse samenleving sterk veranderd. Het christelijk referentiekader is niet alleen maar vanzelfsprekend. Bovendien is er een groeiende levensbeschouwelijke diversiteit aanwezig in de praktijk. In deze context hecht SCOH eraan om tot een nadere duiding van de eigen levensbeschouwelijk-pedagogische opdracht te komen.

We geven onze christelijke identiteit vorm op een manier die past bij onze tijd en de omgeving waarin we werken. Met onze principes en uitgangspunten aan de ene kant en openheid voor nieuwe en andere opvattingen aan de andere. Identiteit betekent voor ons méér dan levensbeschouwing. We zien onze identiteit ook terug in onze kernwaarden, de pedagogische opvattingen van de school en in de onderwijskwaliteit die we nastreven.

Onze identiteit moedigt ons aan om na te denken hoe we in de wereld willen staan. We laten ons inspireren door de Bijbel, in het bijzonder door de woorden en daden van Jezus Christus. De basis is voor ons de, door het Evangelie geïnspireerde, overtuiging dat ieder mens er mag zijn en geliefd is. Wij ervaren de verschillen tussen mensen als waardevol omdat zij unieke schepselen van God zijn. De christelijke waarden vormen het uitgangspunt voor ons handelen en de belangrijke rituelen.

Op onze scholen en peuterspeelzalen komen kinderen van verschillende achtergronden en afkomst bij elkaar. Een rijk palet. Dat biedt kansen. Kansen om ook kennis te maken met andere waarden. Wij geloven dat leerlingen juist daardoor vertrouwen ontwikkelen. In zichzelf én in de ander. Ouders en school hebben allebei een rol bij het uitdragen en naleven van die waarden.

Kernwaarden

Onze kernwaarden zijn een belangrijke manier om onze identiteit uit te drukken. Bij SCOH werken honderden mensen in verschillende functies. Van leerkrachten tot beleidsmedewerkers, van pedagogen tot bestuurders. Ons dagelijks werk ziet er voor ieder anders uit. Toch hebben we één ding gemeen: we werken vanuit dezelfde waarden. Vier kernwaarden zijn dat. Ze drukken uit waar wij ons door laten inspireren:

Op alle niveaus, binnen en buiten onze organisatie, willen wij bekend staan als betrokken en betrouwbaar. Dat kan alleen als wij elkaar ontmoeten en ons met elkaar verbinden. Met als doel om onze leerlingen voor te bereiden voor de toekomst!

ONTMOETEN

We zijn een organisatie van en voor mensen. En we staan open voor ieder die op ons pad komt. Kinderen en ouders, collega's, partners in de wijk en in de stad. We zijn geïnteresseerd in anderen en willen van hen leren. Dat is hét kenmerk van hoe we met elkaar omgaan.

VERBINDEN

We geloven in de meerwaarde van samenwerking en verbinding met anderen. Alleen in goede samenwerking kun je echt iets voor elkaar betekenen. Dat geldt voor collega's onderling, voor ouders, maar net zo goed voor andere partners in de stad. We slaan graag de handen ineen om de leerlingen verder te brengen.

BETROKKEN

Betrokken zijn betekent voor ons: voor elkaar zorgen en elkaar aanmoedigen. Oog te hebben voor wat de ander nodig heeft en in zijn mars heeft. Leerlingen én medewerkers bij SCOH moeten kunnen doen waar ze goed in zijn en de ruimte krijgen zich te ontwikkelen.

BETROUWBAAR

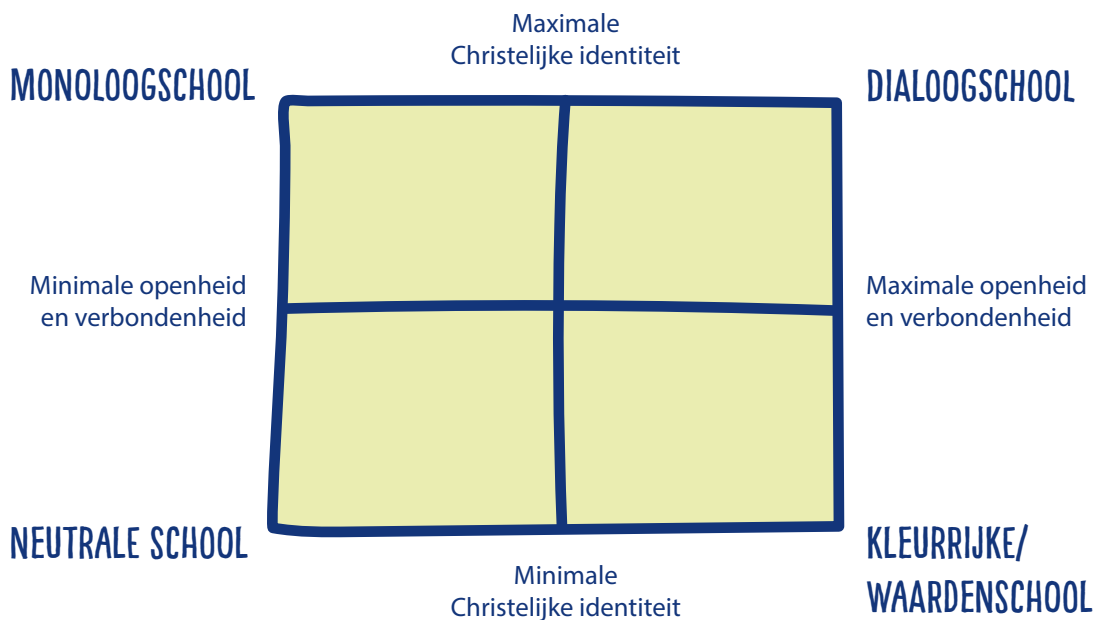
Je kunt op ons rekenen. Als we ons verbinden met anderen, kunnen zij erop vertrouwen dat we onze afspraken nakomen. We doen wat we beloven en zijn aanspreekbaar op ons gedrag en ons handelen. In 2016-2017 heeft iedere school deze kernwaarden vertaald naar de christelijke schoolidentiteit en haar eigen schoolpraktijk.

2. THEORETISCHE ACHTERGROND: DE CHRISTELIJKE DIALOOGSCHOOL

Om specifiek en concreter invulling te geven aan deze kernwaarden en aan wat het in deze tijd betekent om een christelijke school te zijn, is SCOH in beraad gegaan met behulp van de zogenoemde Victoriaschaal.

De dialoogschool als streefrichting

De Victoriaschaal die ontwikkeld is door de KU-Leuven in samenwerking met het katholiek onderwijs in Australië helpt ons in het richting geven aan onze identiteitsontwikkeling als scholengemeenschap¹. De Victoriaschaal onderscheidt vier typen scholen: (1) de monoloog- of zuilschool, (2) de kleurloze of neutrale school, (3) de waarden- of kleurrijke school en (4) de christelijke dialoogschool. Deze type scholen verhouden zich tot twee assen, de verticale as staat voor de mate van (expliciete) christelijke identiteit en de horizontale as staat voor de mate van openheid en verbondenheid met andersdenkenden en andersgelovigen.

De Victoriaschaal, KU Leuven, bewerkt door Arkade

De schooltypen staan elk in één van de vier kwadranten. De vraag voor SCOH is niet of we nog langer christelijk willen zijn, maar hoe we dat nu willen zijn. Voor een school die aan de ene kant expliciet de christelijke identiteit wil uitdragen en aan de andere kant - met de kernwaarden ontmoeten, verbinden, betrekken en betrouwbaar - wil streven naar maximale

1. Voor meer achtergrondinformatie en beeldmateriaal bij het concept van de (katholieke) dialoogschool, kijk op www.dialoogschool.be

openheid en verbondenheid met andersdenkenden en andersgelovigen is de christelijke dialoogschool de beste optie. SCOH-scholen zullen dan ook streven naar het model van de christelijke dialoogschool. Tegelijkertijd zijn de scholen vrij daar op een eigen manier invulling aan te geven en is de invulling ook afhankelijk van de verschillende contexten van de scholen. Het kan zijn dat sommige scholen nu nog iets meer het profiel hebben van de monoloogschool of de waardenschool, maar ook deze scholen zullen ernaar streven meer op te schuiven richting de christelijke dialoogschool. Het concept van de christelijke dialoogschool biedt een groeikans om vernieuwd te ontdekken hoe de school haar ontwikkelingsopgave concreet vorm kan geven, in dialoog met de eigen schooltraditie, en in gesprek met alle betrokkenen op school want dialoog is vooral iets wat je moet doen. In onder meer het dagelijkse schoolleven, het lesmateriaal, de omgang met de leerlingen en het personeel, de vergaderingen van het schoolbestuur en het wervingsbeleid. Het minimumprofiel waar onze scholen aan dienen te voldoen volgt in **hoofdstuk 3**.

Dialoog en de christelijke identiteit

De filosofie van de christelijke dialoogschool is gebaseerd op het idee dat “christelijke identiteit” en “openheid en verbondenheid met andere levensbeschouwingen” niet haaks

De christelijke dialoogschool van de toekomst zal een oefenplaats zijn voor een samenleving van veelheid en verschil, een school waar kinderen, jongeren en volwassenen betekenis leren vinden in dialoog met elkaar, met de verschillende eigen bronnen van het leven, en met het christelijke verhaal. Respect is niet genoeg: dialoog vraagt doorleefde betrokkenheid – geloof, hoop en liefde. Echte dialoog is in de eerste plaats niet gericht op het overtuigen van de ander of op het sluiten van compromissen maar op het verkrijgen van een beter begrip van het eigen standpunt en die van de ander. Echte dialoog is er niet op gericht verschillen weg te poetsen maar helpt vaak wel in het ontdekken dat we meer met elkaar gemeen hebben dan we in eerste instantie denken. Echte dialoog zal onze samenleving in staat stellen met diversiteit en verschil om te gaan.

Zie **bijlage 1** voor meer praktische tips over het voeren van een dialoog in de school.

In het Evangelie benadrukt Jezus dat naastenliefde tot de kern behoort van het christelijk geloof: **“Heb uw naaste lief als uzelf”** (Mattheüs 22:40). Hij riep in de Bergrede op om zelfs je vijand lief te hebben (Mattheüs 5:44). Tevens bevat de Bijbel veel verhalen waarin ons wordt geleerd om de ander niet te benaderen vanuit vooroordelen, maar vanuit de wil elkaar te ontdekken, te ontmoeten en te versterken. Jezus roept op om de mensen en hun gedrag van elkaar te scheiden en mensen niet te veroordelen, zelfs niet als we hun handelen negatief beoordelen. **“Oordeel niet opdat er niet over jullie geoordeeld wordt. Want op grond van het oordeel dat je velt, zal er over je geoordeeld worden, en met de maat waarmee je meet, zal jou de maat genomen worden. Waarom kijk je naar de splinter in het oog van je broeder of zuster, terwijl je de balk in je eigen oog niet opmerkt?”** (Mattheüs 7:1-3). Geen confrontatie dus, maar waardering voor ieder individu en een dialoog die het beste voor heeft met de ander zoals je het beste voor hebt met jezelf.

Soortgelijke citaten vinden we overigens ook terug bij andere grote levensbeschouwingen:

“Niemand van jullie is gelovig, zolang hij niet voor zijn naaste wenst, wat hij voor zichzelf wenst.”

- Mohammed (Hadith, Islam)

“Wat jij verafschuwt, doe dat ook je naaste niet. Dat is de hele Thora, de rest is commentaar.”

- Rabbi Hillel (Talmoed, Jodendom)

“Men moet nooit een ander aandoen, wat men voor zichzelf als kwetsend ziet. Dat is de kern van de regel van alle rechtschapenheid (Dharma).” - Mahabharata (Hindoeïsme)

“Wat voor mij onwelgevallig en onaangenaam is, is voor anderen ook onwelgevallig en onaangenaam.” - Siddharta Gautama Boeddha (Boeddhisme)

“Slechts aan wie zijn eigen lichaam liefheeft als zijnde de hele wereld, mag de wereld worden toevertrouwd.” - Lo Tzu (Taoïsme)

“Bejegen je medemens met dezelfde hoffelijkheid, waarmee je een dierbare gast ontvangt.”

- Kongfuzi/Confucius (Confucianisme)

3. DE PRAKTIJK: DE SCHIJF VAN ZES

Het ideaal van de SCOH-dialogeschool hebben we concreet gemaakt met behulp van de zogenaamde 'schijf van zes'. Dit model laat zien op welke manier de identiteit van de SCOH concreet zichtbaar wordt in de dagelijkse praktijk van de school. Het gaat hier om een 'minimumprofiel', met richtlijnen waar alle scholen aan dienen te voldoen. Centraal in de schijf staan de identiteit en de kernwaarden van SCOH zoals we die hiervoor hebben beschreven. Op zes gebieden staan er richtlijnen en uitspraken die geldig zijn voor alle scholen binnen de stichting.

Deze richtlijnen zijn enerzijds sturend, en geven een duidelijke ondergrens aan over de uitingvorm van de identiteit. Anderzijds geven ze voldoende ruimte voor verdere invulling van iedere school.

Schijf van zes: identiteit in de praktijk.

1. **Eindprofiel van de leerling.** Hier gaat het om vragen als: Wat willen we dat onze leerlingen meekrijgen op het gebied van levensbeschouwing en persoonsvorming? Welke kennis geven we leerlingen mee over het christelijke geloof en de andere levensbeschouwingen? Welke levensbeschouwelijke vaardigheden en attitudes willen we ze meegeven?
2. **Cultuur en hoogtepunten.** Hier gaat het om vragen als: hoe is de sfeer op school? Hoe behandelen we elkaar in de dagelijkse omgang? Welke feesten vieren we op school, zowel religieus als anders? Op welke manier vieren we die feesten? Bij welke bijzondere momenten in het leven van de leerlingen en leerkrachten willen we stilstaan? Hoe gaan we om met moeilijke momenten als ziekte of overlijden?

3. **Uiterlijk en inrichting.** Hier gaat het om vragen als: Wat is er concreet zichtbaar van de (christelijke) identiteit in en rond de school en de klaslokalen? Welke beelden staan er? Welke kunstwerken hangen er?
4. **Partners van de school.** Hier gaat het om vragen als: Met wie werken we samen op het gebied van onze identiteit? Hoe betrekken we onze partners binnen een IKC bij de identiteit? Brengen de leerlingen een bezoek aan gebedshuizen van verschillende religies? Vieren we onze feesten in samenwerking met bijvoorbeeld een kerk? Hoe betrekken we onze ouders bij de identiteit?
5. **Leerkrachtkwaliteiten.** Hier gaat het om vragen als: Wat verwachten we van onze professionals op het gebied van levensbeschouwing? Welke kennis/vaardigheden/attitudes hebben zij minimaal in huis om onze leerlingen goed te kunnen bedienen en een drager te zijn van de open christelijke identiteit van de school?
6. **Bestuur en beleid.** Hier gaat het om vragen als: Op welke manier is de identiteit verankerd in het jaarbeleid van de stichting en van de school? Welke methode gebruiken we? Hoe komt de identiteit terug in de gesprekken tussen directie en leerkracht? Hoe geeft directie leiding op het gebied van identiteit? Wat betekent de identiteit voor ons aannamebeleid?

1. Eindprofiel van de leerling

- Leerlingen hebben op een betekenisvolle manier de belangrijkste verhalen, feesten en personen uit de christelijke traditie beleefd. En zij hebben daarnaast kennis gemaakt met de basisideeën uit de andere grote levensbeschouwingen (Jodendom, Islam, Hindoeïsme, Boeddhisme, Humanisme). De overeenkomsten maar ook de verschillen die de eigenheid van verschillende levensbeschouwingen bepalen, kwamen aan bod in de dialoog en ontmoeting en aan de hand van een lesprogramma of methode (zie bijlage 2).
- Leerlingen hebben een positieve houding ontwikkeld ten opzichte van diversiteit en gelijkwaardigheid in brede zin (levensbeschouwelijk, cultureel, seksueel, etc.) in de Nederlandse samenleving, met behoud van vrijheid voor een kritische visie.
- Leerlingen zijn in staat om op een manier die passend is bij hun leeftijd een levensbeschouwelijk gesprek aan te gaan.
- Leerlingen hebben geleerd een eigen standpunt te formuleren over maatschappelijke onderwerpen.
- Leerlingen hebben een positief zelfbeeld ontwikkeld, zijn zich bewust van hun eigenheid en talenten en weten dat ze er mogen zijn.
- Leerlingen hebben geleerd zich betrokken te voelen voor de naaste, de samenleving en de natuur.

2. Cultuur en hoogtepunten

- Bij conflicten op welk gebied dan ook proberen we er in eerste instantie met een goede dialoog, waarin wederzijds ruimte is voor luisteren naar het standpunt van de ander, uit te komen.

- Er vindt iedere schooldag in de klas een moment van bezinning, gebed of meditatie plaats onder leiding van de leerkracht op een inclusieve manier, zodat ook leerlingen die een andere levensbeschouwing hebben op hun eigen respectvolle manier kunnen participeren. In het uiterste geval kunnen leerlingen zich in stilte en respect onthouden.
- Kerst en Pasen worden gevierd. Ook aan Hemelvaart en Pinksteren wordt aandacht besteed in de klas. Daarbij worden de christelijke bronverhalen op begrijpelijke wijze verteld en is er ook plaats voor de 'oorspronkelijke' rituelen en gebruiken in een nieuw jasje.
- Onze leerlingen worden geacht actief mee te doen aan alle activiteiten van de school, waaronder het vieren van christelijke feesten. Wanneer er wordt gebeden, gemediteerd of gezongen verwachten we van leerlingen een respectvolle houding.
- Er wordt in de klas aandacht besteed aan de vieringen van andere levensbeschouwingen en de betekenis daarvan. Leerlingen worden hierbij betrokken.
- Markeringsmomenten in het sociale leven van de leerling, zoals geboorte, verjaardag, ziekte, overlijden en huwelijk worden in de klas gebruikt als aanleiding voor dialoog en/of een levensbeschouwelijk gesprek.
- Wat betreft vrij krijgen voor religieuze feestdagen hanteert de directie de wettelijke 'Regeling verlof basisonderwijs'.

3. Uiterlijk en inrichting

- De christelijke identiteit is op een eigentijdse, creatieve en inclusieve manier zichtbaar in de school, tevens is er op projectmatig basis ruimte voor uitingen van andere levensbeschouwingen.
- Het uitgangspunt bij de aanschaf van leermiddelen, zoals boeken, methodes, dvd's, etc is de eigen christelijke identiteit van de school, waarbij het team geïnspireerd door onze christelijke waarden zoveel mogelijk rekening houdt met de diversiteit van de schoolpopulatie (cultuur, religie, sekse) zodat leerlingen zich kunnen herkennen in het lesmateriaal.

4. Partners van de school

- Op basis van het concept van christelijke dialogeschool worden ouders actief betrokken bij schoolactiviteiten en feesten.
- Geïnspireerd door de christelijke waarde van gastvrijheid wordt bij feesten en andere activiteiten zoveel mogelijk rekening gehouden met een diversiteit aan gerechten, dieetwensen en voedselvoorschriften.
- Waar mogelijk en passend werkt de school samen met buurtorganisaties, culturele verenigingen en gebedshuizen in de buurt.
- In een IKC of brede school waar gewerkt wordt met externe partners wordt het gesprek over de levensbeschouwelijke identiteit gezamenlijk en met wederzijds respect gevoerd.

5. Leerkrachtkwaliteiten

- Leerkrachten dragen bij aan de verwezenlijking van de statutair vastgelegde grondslag en doelstelling van de Stichting SCOHO.
- Leerkrachten committeren zich aan het christelijke karakter zoals dit op de school wordt vormgegeven, en dragen dit uit in woord en gedrag. Waar nodig vindt bij- of nascholing plaats.
- Leerkrachten kennen de belangrijkste uitgangspunten, verhalen en personen uit het Christendom, en tevens de belangrijkste kenmerken van de andere grote levensbeschouwingen (Jodendom, Islam, Hindoeïsme, Boeddhisme, Humanisme). Waar nodig vindt bij- of nascholing plaats.
- Leerkrachten staan positief ten opzichte van diversiteit en gelijkwaardigheid in brede zin (levensbeschouwelijk, cultureel, seksueel, etc.) in de Nederlandse samenleving, met behoud van vrijheid voor een kritische visie.
- Leerkrachten zijn in staat om onbevooroordeeld een dialoog in de klas te voeren over levensbeschouwelijke en maatschappelijke onderwerpen, op basis van openheid en respect.

6. Bestuur en beleid

- De landelijke kerndoelen (38) op het gebied van levensbeschouwing en burgerschap zijn bekend in de school en deze worden planmatig vormgegeven in het curriculum in de vorm van een lesprogramma of methode (**zie bijlage 2**).
- Tijdens het directieoverleg is de brede identiteit minimaal één keer per jaar onderwerp van gesprek, tevens komt het bij andere onderwerpen indirect aan de orde.
- Er wordt op de school in teamverband jaarlijks gesproken en nagedacht over het thema identiteit in de brede zin van het woord.
- Met leerkrachten en directieleden wordt individueel op jaarlijkse basis tijdens de resultaat- of functioneringsgesprekken als ontwikkelpunt gesproken over de betrokkenheid bij en het uitdragen van de identiteit van de school en stichting.

6.1 Aannamebeleid

- Alle leerlingen zijn welkom. In het aanmeldings-/kennismakingsgesprek met de ouders wordt nadrukkelijk afgesproken dat ze een positieve houding hebben ten opzichte van de christelijke identiteit en zich committeren aan de bijbehorende verwachtingen ten aanzien van gedrag, houding en deelname aan activiteiten.
- Tijdens het wervingsgesprek voor nieuwe personeelsleden is de identiteit en hoe daar uiting aan wordt gegeven een expliciet onderwerp van gesprek.
- Personeelsleden hoeven geen protestants-christelijke achtergrond te hebben, maar dienen wel gedegen basiskennis te hebben van en positief te staan ten opzichte van de christelijke levensvisie. Tevens dienen personeelsleden zich respectvol, open en betrokken te verhouden tot andere levensbeschouwingen, zodat ze in staat zijn de identiteit van de SCOHO-school uit te dragen. Waar nodig, vindt bij- of nascholing plaats.
- Van onze directies verwachten wij dat zij op basis van bovenstaand minimumprofiel een identiteitsbeleid ontwikkelen, (doen) uitvoeren en evalueren. De schooldirecties zorgen ervoor dat hun teams competent zijn en blijven als het gaat om levensbeschouwelijke vorming en identiteit. Zij worden daartoe gefaciliteerd door het bestuur.

BIJLAGE 1: DIALOOG IN DE PRAKTIJK

Dialoog is vooral werk in uitvoering. Het is een basishouding waarbij mensen elkaar willen ontmoeten en elkaar willen leren kennen. Het is een streven dat soms lukt, en soms frustrerend kan zijn. Een dialoog voeren is niet altijd het juiste middel. Als de spanningen hoog zijn opgelopen dan kan een dialoog juist averechts werken en dan is het nodig om een stevige discussie te voeren of juist van hogerhand een knoop door te hakken. Maar de dialoog moet altijd het vertrekpunt en de streefrichting zijn. Hier volgen een aantal tips die helpen om deze basishouding met elkaar in de praktijk te brengen.

1. **Luister.** Het belangrijkste doel van dialoog is elkaar leren kennen. Dit zorgt op zichzelf vaak al voor verandering. Geef daarom de ander de ruimte om zijn/haar verhaal te doen en (on)genoegen te uiten. Vraag door naar wat erachter zit, neem geen genoegen met het eerste antwoord. Wees nieuwsgierig naar de ander, ook al ben je dat niet altijd. Laat door samenvattingen merken dat je de ander begrepen hebt. ('Dus als ik het goed begrijp, dan...')
2. **Vraag door en zoek naar waarden.** Dialoog is een onderzoekende gespreksmanier, met als doel elkaar en ons werk beter te leren kennen. Achter meningen van mensen zitten altijd waarden of diepere overtuigingen verborgen. Over meningen ontstaan makkelijk discussies. Over waarden en basisovertuigingen is vaker overeenstemming, en daar kun je elkaar vinden. Zo heeft iedereen het beste voor met het kind, maar de manier waarop, daar verschillen de meningen.
3. **Streef eerst naar begrip, dan naar een oplossing.** Als onderwijsmensen willen we vaak graag snel tot een praktische oplossing komen. Maar soms gaat dat te snel, en dan ontstaan er weer nieuwe problemen. Als alle partijen zich gehoord voelen en hun zegje hebben kunnen doen, dan volgt een passende oplossing vaak vanzelf, omdat mensen die gehoord zijn meer bereid zijn mee te denken en mee te bewegen. Niet altijd, maar vaak wel.
4. **Waardeer verschillen in het team.** Er is binnen het team veel diversiteit, maar er ontstaan vaak ongeschreven rolpatronen: mensen die vaak en anderen die minder vaak aan het woord zijn. Nodig expliciet stillere mensen uit, of vraag of er mensen zijn die ergens anders over denken. Zo ontstaat er een rijker beeld van een bepaalde kwestie, wat een gedragen oplossing ook dichterbij kan brengen. Bijkomend voordeel is dat teamleden elkaar beter leren kennen. De methode van Deep Democracy kan hier goed bij helpen.
5. **Creëer vertrouwen.** Dialoog kan alleen plaatsvinden op basis van wederzijds vertrouwen. Om dit aan te moedigen, is het belangrijk dat minder controversiële zaken worden besproken voordat er meer controversiële zaken worden behandeld. Durf ook kritisch te zijn op jezelf, dit nodigt de ander uit om ook zijn eigen visie te onderzoeken.

- 6. Maak goede gespreksafspraken met elkaar.** Een dialoog gaat niet vanzelf, daar kunnen regels bij helpen. Spreek bijvoorbeeld af dat iemand zijn of haar mening altijd onderbouwt met argumenten, dat er één iemand tegelijk spreekt, dat er een gespreksleider is die samenvat en doorvraagt, dat iedereen overal over mee mag denken, etc.
- 7. Haal eens een frisse blik binnen.** Als een team langer met elkaar samenwerkt kunnen er blinde vlekken ontstaan. Een buitenstaander, die het team en de inhoud niet goed kent, wordt niet gehinderd door: begrip voor de onderlinge verhoudingen, angst voor taboes en ongeschreven regels. Zo'n buitenstaander kan gemakkelijk blinde vlekken zichtbaar maken.
- Een imam kan bijvoorbeeld een verbindende rol spelen tussen ouders en school, waar verschillende, soms ongefundeerde beelden over en weer leven.

In onderstaande tabel zijn een aantal verschillen tussen een discussie of debat en een dialoog op een rij gezet.

Dialogoog	Discussie/debat
ontmoeting en uitwisseling van ervaringen	strijd met argumenten
persoonlijk	onpersoonlijk
elkaar willen leren kennen	elkaar willen overtuigen
streven naar begrip, verdieping, verrijking	streven naar overwinning
aandachtig luisteren	selectief luisteren

Bron: *Leerweg Dialoog*

BIJLAGE 2: INHOUD GODSDIENST/LEVENSBSCHOUWING

Een christelijke dialoogschool streeft er idealiter naar om naast aan de eigen christelijke levensbeschouwing ook aandacht te schenken aan andere grote levensbeschouwingen en voert daar actief de dialoog mee. Hiermee wordt ook deels inhoud gegeven aan de leerdoelen burgerschap en geestelijke stromingen². Hieronder is ter inspiratie een handreiking die inhoudelijk richting geeft aan de christelijke dialoogschool met verhalen/personen, thema's en feesten die op een christelijke dialoogschool aan bod zouden moeten komen en levendig gemaakt zouden moeten worden voor de leerlingen. Idealiter maakt iedere school een plan voor een doorgaande leerlijn om vorm te geven aan deze inhoud. Het staat de school vrij zelf te bepalen welke inhoud in welk jaar/bouw/groep te behandelen. Ook kan de inhoud naar wens worden uitgebreid met andere thema's en verhalen. Ook geven we ter inspiratie op de volgende bladzijde een aantal voorbeelden van vragen en onderwerpen die kunnen dienen als startvraag voor dialoog met andere levensbeschouwingen.

Een eigentijdse en beproefde manier van het vormgeven van levensbeschouwing op school is om de verhalen centraal te stellen en deze te koppelen aan de levensvragen van de leerlingen, bijvoorbeeld in de vorm van een groeps gesprek. Dit betekent dat levensbeschouwelijk onderwijs niet alleen gaat over kennisoverdracht, maar ook over het betekenisvol maken van de kennis voor de leerlingen in het teken van verbinding en ontmoeting. Zie voor inspiratie het boek 'Verhalen vertellen en vragen stellen' (Kopmels, 2016) of zie de website van Arkade voor informatie over bijvoorbeeld leskisten en feesten (www.arkade.nl).

Christelijke identiteit

Levensbeschouwing	Verhalen/personen	Thema's en feesten	Dialoogsuggesties
Christendom	Adam en Eva, Kaïn en Abel, Noach, Abraham, Jakob en Esau, Mozes, Jozef, David en Goliath, Jozef en Maria, Jezus, de discipelen, Petrus, Pilatus, Toren van Babel	10 geboden, vergeving, liefde, verantwoordelijkheid, rentmeesterschap, kerk, Israël, protestants/katholiek, Kerst, Pasen, Hemelvaart en Pinksteren	Waar geloof je in? Waar vertrouw je op? Wat gebeurt er na de dood? Hoe ga je liefdevol om met verschillen? Wat zijn wonderen?

2. Kerndoel 38: De leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen, en ze leren respectvol om te gaan met seksualiteit en met diversiteit binnen de samenleving, waaronder seksuele diversiteit (www.burgerschapindeschool.nl/kerndoelen-primair-onderwijs)

Openheid en betrokkenheid naar andere levensbeschouwingen

Levensbeschouwing	Verhalen/personen	Thema's en feesten	Dialogo-suggesties
Islam	Mohammed	Allah, Vijf zuilen, betekenis woord Islam, moskee, hoofddoek, Halal, Ied-al-Fitr (Suikerfeest), Ied-al-Adha (Offerfeest)	Volgens welke regels leef je? Wat betekent het om te vasten? Welke plekken zijn heilig?
Jodendom	Aartsvaders (Abraham en Mozes)	JHWH/Adonai, Thora, synagoge, sabbat, kosjer, keppel, Soekot (Loofhuttenfeest), Chanoeka, Poerim (Lotenfeest), Pesach (Joodse Paasfeest).	Wat eet je wel en niet en waarom? Hoe ga je om met tegenslagen? Waar vertrouw je op? Wat betekent het om een volk te zijn?
Hindoeïsme	Brahma, Vishnu, Shiva, Ganesha, Mahatma Gandhi	Ohm, puja (gebed), mandir (tempel), reïncarnatie, heilige koe, meditatie/yoga, Divali (lichtjesfeest najaar), Holi (kleurenfeest voorjaar).	Hoe gaan we om met de natuur en dieren? Wat geeft jou licht in het donker? Kan je in meerdere goden geloven?
Boeddhisme	Siddharta Gautama, Boeddha, Dalai Lama	Verlichting, meditatie, tempel, vegetarisme, Wesak (geboorte, verlichting en sterfdag Boeddha)	Waar wordt je gelukkig van? Hoe ge je om met lijden/ tegenslagen? Hoe krijgen we rust in ons hoofd? Hoeveel spullen heb je nodig?

SOH

onderwijs en
peuteropvang

